

Peter Kettenis Enkele aquatische plekjes in Gambia

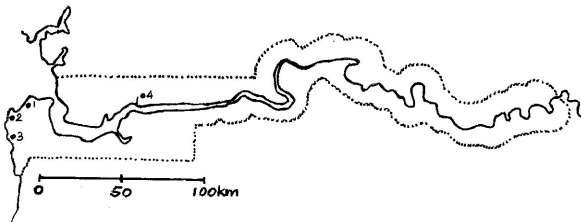
Gambia is een smalle strook land rond een enorme rivier, de Gambia. Je zou een waterweelde verwachten, maar in de praktijk valt dat tegen. Het verschil tussen het droge en natte seizoen is erg groot en veel plaatsen zijn alleen toegankelijk in het droge seizoen. Je ziet dan veel drooggevallen terreinen, met witte zoutkorsten die het zeewater tot diep in het land achtergelaten heeft. De 'aquatische' plantenrijkdom valt daardoor wat tegen. We reisden met Peter door het land, door te kijken naar de foto's die hij er maakte, en nu achteraf, als we de tekst lezen die hij voor de krant maakte. Uw redacteur voegde een paar stukjes toe met informatie over het land. Harry van Bruggen liet zien welke Aponogeton-soorten in Gambia voor zouden kunnen komen, op minder droge plaatsen.

Gambia

De officiële naam van Gambia is "the Republic of The Gambia". Gambia was een Portugese en later Engelse kolonie (slavenhandel!) en is sinds 1965 zelfstandig. Het land is lid van het Engelse Gemeenebest. Het aantal inwoners was 1,7 miljoen in 2007, maar groeit snel.

Het is het kleinste land van Afrika, een smalle strip land rond de rivier de Gambia, in het noorden, oosten en zuiden omgeven door Senegal. In het westen is er een klein kustgebied langs de Atlantische Oceaan (80 km kustlijn).

Het oppervlak is ruim 10.000 km², ongeveer een kwart van Nederland. Het is in NZ-richting maximaal 48 km breed, in OW-richting meet het hemelsbreed 325 km. De Gambia rivier is, met al zijn meanders, een stuk langer: ca. 1130 km. De oorsprong ligt in N-Guinea, op het Fouta Djallon plateau. Ongeveer over de helft van zijn lengte slingert hij door Gambia en dat is het bevaarbare stuk. Echt breed wordt de rivier pas in de laatste 100 km; bij de uitmonding is hij 10 km breed.

The Republic of the Gambia, een smalle strip rond de rivier Gambia. Er is maar één buurland: Senegal.

Bezochte plaatsen

Gaande van Noord naar Zuid vinden we de Kotu rivier (1), de Tanji rivier (2) en Sanyang (3) in het kustgebied langs de Atlantische Oceaan. Koular Bolon (bij Kerawan, 4) ligt verder landinwaarts, ongeveer 80 km vanaf de kust, aan een inham naar het noorden.

Peters foto's lieten de zoutkorsten zien die het zoute water daar had achtergelaten. Opmerkelijk dat het zeewater zo ver landinwaarts dringt. Via internetpagina's kon geen informatie gevonden worden over dit spel van stromingen, hoog en laag water, natte en droge tijd. Veel verder naar het binnenland, daar waar de rivier nauwelijks meer bevaarbaar is, zal naar we aannemen veel meer het bekende tropisch regenwoud aangetroffen worden.

Vogels aan de rand van het zwembad

De eerste foto liet vogels zien die uit het zwembad drinken. Dat is meetal een slecht teken voor liefhebbers van waterplanten: er is blijkbaar weinig vers water in het gebied. Dat was ook zo. Als half oktober de laatste regen valt, moet de natuur wachten tot juni-juli.

Bij de monding van de Tanji rivier

Nabij de monding van de Tanji rivier zijn weinig plasjes overgebleven; de explosieve groei van de bevolking en hun vee is daar mede debet aan. Op het strand slingert een windesoort, de stengels zijn vele meters lang. In de rivierbodem – nu droog - leven vele grote krabben, die zich echter niet laten zien.

Koular Bolon

Een forse zijstroom van de Gambia rivier is de Koular Bolon. Nabij Kerawan slingeren vele ondiepe zijstromen gevuld met weinig water en veel modder. Zou er met behulp van Google Earth een looproute uit te stippelen zijn? (Ik heb het er niet op gewaagd.) De vele oesters aan de oever geven aan dat er veel zout in het water zit.

Moerassen nabij de Kotu stream

Deze stroom is een zwaar vervuild watertje geworden. Nabij de monding wordt met het getijde water ververst. De laatste slijkspringers lijken geen overlevingskans te hebben. De bedding van een parallel lopende beek, waarin vroeger duizenden slijkspringers leefden, werd veranderd in een toegangsweg naar een hotel.

Gevonden planten

In de moerassen bij Kotu vinden we *Nymphaea lotus* en *Nymphaea micrantha*. Over de vogels op de foto's lezen we verderop. Opvallend is hier de lage nachttemperatuur, van ca. 15°C, terwijl de temperatuur in de volle zon kan oplopen tot tussen de 25 en 30°C.

Een andere veel voorkomende plant op natte plekjes is *Marsilea*. Met de aanwezige sporenkapsels kunnen we ze misschien determineren. Via André van Proosdij is een deskundige bereid gevonden om de sporen te onderzoeken.

Ammannia gracilis die er gevonden werd lijkt veel op *Ammannia senegalensis*. Die laatste soort zou minder goed te houden zijn in aquaria met toegevoegde CO₂. Mooie foto's en verklarende tekst zijn te vinden op de site www.bart-laurens.nl, doorklikken op 'Mijn waterplanten'.

Een andere veel voorkomende plant is *Utricularia stellaris*. De blaasjes lijken gevuld met zweefvuil uit het water. Kan deze plant voedsel opnemen uit kleideeltjes, of zijn er toch organismen die ik niet kan ontdekken?

Aponogetons in Gambia

Harry van Bruggen liet foto's van twee soorten *Aponogeton* zien met vindplaatsen in Gambia. De foto's waren van Ruud Wildekamp – die in dit gebied ongetwijfeld vooral op zoek was naar allerlei killievissen.

Aponogeton subconjugatus heeft uitsluitend drijfbladeren. We zagen gele bloemen, gevorkte aren en bloemen rondom de as.

Aponogeton vallisneroides heeft zoals de naam aangeeft lange, lintvormige bladeren. Er is een korte aar, éénassig, met witte bloemen aan één kant van de aar.

Peter Kettenis heeft een afspraak met een lokale gids gemaakt om bij een volgend bezoek de mogelijke vindplaatsen van de Aponogetons, veel verder landinwaarts, op te zoeken.

Vogels tussen de Nymphaea's

Peter belde na de bijeenkomst door dat de vogels op de foto's lelielopers, of waterlelielopers, waren. Ze worden meestal aangeduid met de naam *Jacana*. Peter verwijst naar de site birdsofthegambia.com voor prachtige afbeeldingen van vogels. De Engelse Wikipedia geeft een overzicht van de vogels die voorkomen in Gambia (576 soorten!) en verwijst naar Barlow's 'A Field Guide to Birds of The Gambia and Senegal' voor volledige informatie.

Luuc Bauer stuurde per e-mail de volgende tekst. "Toen Peter Kettenis zijn dia's liet zien, heb ik van de bruin-witte waterlelieloopvogels gezegd dat het Afrikaanse jassana's moesten zijn en dat ik de juiste naam wel kon achterhalen. Dat heb ik gedaan.

In Brazilië en Portugeestalig Afrika heten zulke vogels jaçana, uit te spreken als jassana. Omdat bij nomenclatuur de afspraak is dat diakritische tekens (hier de c-cedille) worden verwaarloosd, ontstaat de wetenschappelijke naam *Jacana*. De wetenschappelijke naam wordt dus ook uitgesproken jakaana, maar voor een populaire naam geldt dat niet zonder meer. In het Amazonegebied en op het Guyanaplateau leeft *Jacana jacana*; *Jacana spinosa* is de soort van Midden Amerika en het Caribisch gebied. *Jacana africana* van West-Afrika (met bruin lijf, lichte hals) heet officieel *Acto-philornis africana*."

Reptielentuin Sanyang

Een laatste serie foto's werd gemaakt in de reptielentuin in Sanyang. In een land waar zoveel dieren zijn verdwenen, wordt wat geregeld voor toeristen: een open voederplek, een krokodillenpoel, een 'gierenuurtje'. Maar het reservaat voor bijzondere waterplanten moet nog opgericht worden.

Eindhoven, januari 2010

Red. Tom

© Werkgroep Aquatische Planten 2010